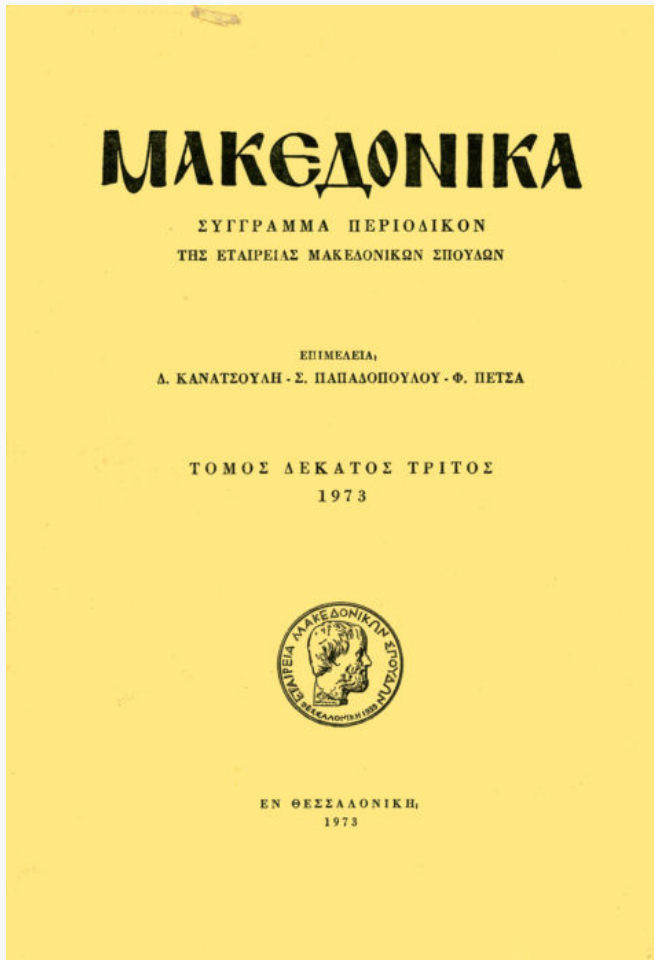

Μακεδονικά

Τόμ. 13, Αρ. 1 (1973)

Μακάριος Παπαγεωργόπουλος ο από Κορίνθου
Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης: (1465; - 12 Απριλίου
1546)

Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

doi: [10.12681/makedonika.899](https://doi.org/10.12681/makedonika.899)

Copyright © 2014, Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γλαβίνας Α. Α. (1973). Μακάριος Παπαγεωργόπουλος ο από Κορίνθου Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης: (1465; - 12 Απριλίου 1546). *Μακεδονικά*, 13(1), 167-177. <https://doi.org/10.12681/makedonika.899>

ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ΑΠΟ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
(1465; - 12 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1546)

Ὁ κώδιξ 761 (-Ψαλτήριον. Μεμβρ. 11×9, αἰὼν. ια΄, φ. 236) τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὅρει Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου εἰς τὸ φ. 2β περιέχει σημείωσιν τοῦ Μακαρίου, ἐξ ἧς πληροφοροῦμεθα ὀλίγα στοιχεῖα περὶ τοῦ προπάπου του: «Τὴν παροῦσαν βασιλικὴν βίβλον κέκτημαι ἐκ τοῦ προπάππου μου κυρίου Σαβατίου Κοβαλόβ, τὸν κατὰ κόσμῳ (sic) παπᾶν Γεωργόπουλον. Ὁ Θεσσαλονίκης Μακάριος»¹. Εἰς ἕτερον κώδικα τῆς Μονῆς Καρακάλου (—Παρακλητικὴ 1534. 21, Περγ. 8, μέγ. XIV) ἀναγράφονται τὰ ὀνόματα τῶν γονέων του: «Μνήσθητι, Κύριε, τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Μακαρίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ Κωνσταντίνου καὶ Μακαρίας μοναχῆς, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροῦσα βίβλος αὕτη ἐπωλήθη εἰς τὴν σεβασμίᾳ μονῆ τοῦ Καρακάλου»². Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ πρόπαππος τοῦ Μακαρίου ἔκαλεῖτο Παπαγεωργόπουλος, εἶναι πιθανόν, ὅτι οὗτος ἦτο ἀνὴρ Πελοποννήσιος, διότι ἐν Πελοποννήσῳ εἶθισται νὰ λήγουν εἰς «-οπουλος» τὰ πατρωνυμικὰ ἐπωνύμια³. Εἰς χειρόγραφον τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, ἀγορασθὲν ὑπὸ τοῦ Μακαρίου, ὅτε ἀκόμη οὗτος ἦτο ἀπλοῦς ἱερομόναχος καὶ μέγας πρωτοσύγκελλος (φ. 9) —συνεπῶς πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1507, διότι κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν ἐγένετο Μητροπολίτης Κορίνθου— ὁ νέος κάτοχος ἔγραψεν ἐν αὐτῷ (φ. 255) ἐνθύμησιν τινα χρονολογικὴν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1465 καὶ ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ ἔτους 1516. Ὅπως δὴποτε τοῦτο μᾶς πείθει, ὅτι ὁ Μακάριος συνέταξε τὴν ἐνθύμησιν ταύτην συμφώνως πρὸς τὰς

1. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδινοῦ, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ Μονῇ Βατοπεδίου ἀποκειμένων κωδίκων, τεῦχος Α΄, Paris 1924, σ. 54α. Heinrich Brockhaus, Die Kunst in den Athos-Klöstern, Leipzig 1891, σ. 207, πρβλ. καὶ σ. 288. Ἡ δευτέρα ἐκδοσις τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐγένετο ὁμοίως ἐν Leipzig 1924. Louis Petit, Les évêques de Thessalonique, «Échos d'Orient», τ. 5 (1901-1902), σ. 150β. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεσσαλονικέων μητροπολίται ἀπὸ Θεωνᾶ τοῦ ἀπὸ ἡγουμένων μέχρι Ἰωάσαφ Ἀργυροπούλου (1520-1578), ΒΖ, τ. 12 (1903), σ. 136.

2. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθηκαῖς τοῦ Ἁγίου Ὅρους Ἑλληνικῶν Κωδίκων, τόμος πρῶτος, ἐν Κανταβριγίᾳ τῆς Ἀγγλίας 1895, σ. 131α. Πρβλ. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων καὶ Μακάριος ὁ Ζακύνθιος ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀφκ' -αφκθ', ΒΖ, τ. 14 (1905), σ. 255.

3. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἔ.α., σ. 255.

προσωπικός του ἀναμνήσεις¹. Εἶναι πιθανόν, ὅτι τὸ ἔτος 1465, ὅτε ἀρχίζει ἡ ἐνθύμησις, εἶναι τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Μακαρίου, ἐνῶ κατὰ τὸ ἔτος 1516 οὗτος ἦτο ἀκόμη Μητροπολίτης Κορίνθου, καθ' ὅτι Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἐγένετο τὴν 4ην Ἀπριλίου 1517. Τὸ 1465 ὡς ἔτος γεννήσεως τοῦ Μακαρίου εἶναι πιθανόν καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οὗτος ἀπέθανε τὸ 1546, ἦτοι εἰς ἡλικίαν 81 ἐτῶν, ὅπερ καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν ὑπόθεσιν ταύτην².

Ὁ Μακάριος ἐμόνασεν εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ Μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας, κειμένην εἰς τὴν ὄρεινὴν κόμην ἄλλοτε Πλεμοναρίου, νῦν Ἀναφωνητρίας³. Ὅτι ὁ Μακάριος ἐμόνασεν εἰς τὴν Μονὴν ταύτην καὶ ἰδία ὅτι διετέλεσεν ἡγούμενος ἐν αὐτῇ, καθίσταται δῆλον ἐκ τίνος συμβολαίου, ἐκ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ γραμματοφυλακίου, τοῦ συμβολαιογράφου Φραγκίσκου Σουριάνου, ἐν ᾧ ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «αφλῶ ἐν μηνί Σεπτεμβρίου .λ. ινδ. ΙΙΙ Εσοθεν ηκοιασ κυρ φραντζεσκου σκουλογερη ὁ πανηεροτατοσ μοιτροπολητησ σαλονηκοι κυρ μακαρησο εστοντασ δε ηστοουσ αφ... εβρηκουμενος ηγουμενος τησ ηπεραγνου ημων θεοτοκου τησ αναφωνητηρασ ὁμου με τουσ καλογερουσ του ρηθεντοσ μοναστήρηου καὶ με βουλην καὶ θελησεοσ του επιτροπου του ρηθεντοσ μοναστήρηου ἐφανησθίσαν κατεμπροσθεν του προηρημενου ἀρχηεροοσ...»⁴. Δυστυχῶς δὲν ἀναφέρεται τὸ ἀκριβὲς ἔτος τῆς ἡγουμενίας τοῦ Μακαρίου, παρὰ μόνον «αφ... (15..), ὅπερ πρέπει νὰ ἦτο μεταξὺ τοῦ 1500 καὶ πρὸ τοῦ 1507, καθ' ὅτι ὁ Μακάριος ἐγκαταλείψας τὴν Μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας, ἐγένετο πρωτοσύγκελλοσ καὶ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1507 ἐγένετο Μητροπολίτης Κορίνθου. Πότε ἀκριβῶς ὁ ἱερομόναχοσ Μακάριοσ ἐγένετο πρωτοσύγκελλοσ δὲν εἶναι γνωστόν⁵. Εἰς τὸν χειρόγραφον κώδικα 1201 (—Τυπικόν, χαρτ. 25×18, αἰῶν. ιε' (1490) φ. 301) τοῦ Βατοπεδίου (φ. 10α) ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Τὸ παρὸν τυπικὸν ἔνε κάμου Ἄ ν τ ω ν ί ο υ ἱερέωσ καὶ μεγάλου τάχα Σκευοφύλακοσ. Τὸ παρὸν τυπικὸν ἐπόλησεν ὁ ἄνω παπᾶ Ἀντώνιοσ κάμου τοῦ Μακαρίου ἱερομονάχου τάχα καὶ πρωτο-

1. Louis Petit, Les énéques, ἑ.ἀ., σ. 150α. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἔφερε τὸν ἀριθμὸν 957, ὅτε ὁ Petit ἔγραφε τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Μακάριον, κατόπιν τῶν στοιχείων, ἅτινα παρεσχέθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ G. Millet.

2. Πρβλ. ἐνταῦθα καὶ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Louis Petit, Les énéques, ἑ.ἀ., σ. 150α, οἵτινες εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐκφράζουν τὸ αὐτὸ περίπου γεγονός.

3. Λεων. Χ. Ζώη, Ἱστορία τῆς Ζακύνθου, Ἀθήναι 1955, σ. 319.

4. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἑ.ἀ., σ. 255-256.

5. Πρβλ. Louis Petit, Macaire de Thessalonique, «Échos d'Orient», τ. 8(1905), σ. 273α-β. Βασ. Α. Μυστακίδου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ΕΕΒΣ, τ. 12(1936), σ. 175. Κατὰ τὸν Μέγαν Πρωτοσύγκελλον Ἀθηναγόραν Ἐλευθερίου, Ὁ θεσμός τῶν συγκέλλων ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ, ΕΕΒΣ, τ. 9 (1932), σ. 243, ὁ Μακάριοσ ἐχηρμάτισε Μέγας Πρωτοσύγκελλοσ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου.

συγγέλλου τοῦ γενομένου μητροπολίτου Κορίνθου καὶ εἶτα Θεσσαλονίκης»¹.

Ὁ Μακάριος ἐγένετο Μητροπολίτης Κορίνθου τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1507, ὡς τοῦτο διαπιστοῦται ἐκ τῶν ὄσων ὁ αὐτὸς Μακάριος σημειοῖ εἰς τὴν «ὀμολογίαν» του, ἣτις σώζεται ὀλόκληρος εἰς τὸν 483 χειρόγραφον κώδικα (Ματθαίου Βλαστάρεως, Βομβ. 26×19, αἰὼν. 1στ', φ. 388) τῆς Μονῆς Βατοπεδίου². Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὡς ἄνω ὀμολογίας (φ. 5α) ἀναγράφεται: «Μακάριος ἱερομόναχος ἐλέφ Θεοῦ καὶ ὑποψήφιος τῆς ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Κορίνθου· οἰκεία χειρὶ, προέταξα». Ἀκολουθεῖ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ ἡ «ἀσφάλεια» τοῦ Συμβόλου (φ. 5α-β). Εἰς τὸ τέλος ἀναφέρονται τὰ ἐξῆς: «...Ἐτι ἀσφαλίζομαι, ὅτι τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, καθαρεύουσαν τὸ σιμωνιακοῦ πταίσματος πᾶσαν τὴν περὶ ἐμὲ ταύτην οἰκονομίαν ἀδεξάμην, ὡς ἐκ Θεοῦ, ἀδοτι τε καὶ ἀμισθί· καὶ τοῦτο φυλάξω καὶ αὐτὸς ἐν τῇ δοθείσῃ μοι ταύτῃ ποιίμνῃ παρὰ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπι τούτοις ὀμολογῶ καὶ ἡ κέκτηται προνόμοια ὁ πατριαρχικὸς θρόνος φυλάττειν ἀπαρρηχίρητα, ἐπὶ πάσαις ταῖς ἐνορίαις μου. †Μακάριος ἱερομόναχος καὶ πρωτοσύγκελλος· ἐλέφ Θεοῦ ὑποψήφιος τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Κορίνθου οἰκεία χειρὶ ὑπέγραψα· ἔτους ζ'ς' μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἰνδικτικῶνος ιαη» (7016-5508 / 5509=1507)³. Ὁ Μακάριος διεδέχθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Κορίνθου τὸν παραιτηθέντα Κύριλλον, παθόντα ἐξ ἀμαυρώσεως, ὡς τοῦτο καθίσταται γνωστὸν ἐκ τινος πράξεως τοῦ Πατριάρχου Παχωμίου Α' ⁴. Ὡς Μητροπολίτης Κορίνθου

1. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίνου, Κατάλογος, ἐ.ἀ., σ. 202β.

2. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίνου, Κατάλογος, ἐ.ἀ., σ. 99α.

3. Πρβλ. Louis Petit, Macaire, ἐ.ἀ., σ. 272β. Μαν. Ι. Γεδεών, Πλήρης ἀσφάλεια τοῦ συμβόλου, «Πρακτικά τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», ἔτος 1931 (6), σ. 145 καὶ 146. Τοῦ αὐτοῦ, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες. Εἰδήσεις ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας 1500-1912, ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 20. Ὁ Ἀρχιμ. Μεθόδιος Φούγας, Ἱστορία τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Κορίνθου. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, Ἀθῆναι 1968, σ. 232, 235 καὶ 359, δέχεται ὅτι ὁ Μακάριος ἐγένετο Κορίνθου τὸ 1508. Καὶ ὁ Louis Petit, Les évêques, ἐ.ἀ., σ. 150α, ὑποθέτει ὅτι ὁ Μακάριος ἐγένετο ἀρχιερεὺς τὸ 1516, ὅτε ἦδη εἶχεν ἡλικίαν μεγαλύτεραν τῶν 50 ἐτῶν.

4. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως, Ἱστορικὰ μνημεῖα τοῦ Ἀθω. Β' ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς Βατοπεδίου, «Ἑλληνικά», τ. 3(1930), σ. 46-47. Εἰς τὴν πράξιν ταύτην ὡς μὴν ἀναφέρεται ὁ Νοέμβριος. Τὸ ἔτος 1508 πρέπει νὰ διορθωθῇ εἰς 1507. Πρβλ. καὶ Μ. Μανούσακα, Ἡ χειροτονία ἱερέων τῆς Κρήτης ἀπὸ τὸν μητροπολίτη Κορίνθου (ἔγγραφο τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνα), «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας», περίοδος Δ' - τόμος Δ' (1964-1965), σ. 323. Δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδω, ὅσα ὁ Παρθ. Κ. Πολάκης, Ἐπίσκοποι τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἔτ. ΙΒ' (Κ') (1 Νοεμβρίου 1916), φ. 276, σ. 13β-15α, περὶ τοῦ Μακαρίου ἀναφέρει. Λίαν προσφάτως ὁ Τάσος Ἀθ. Γριτσόπουλος, Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία καὶ χριστιανικὰ μνημεῖα Κορινθίας, τόμος πρῶτος, Ἱστορία, Ἀθῆναι 1973, σ. 213-215, ἠσχολήθη ἀρκούντως μὲ τὸν Μακάριον.

ὁ Μακάριος ἐπέιχε τὸν τόπον τοῦ Ἀγκύρας, κατὰ τινὰ σημεῖωσιν τοῦ κώδικος 761 (—Ψαλτήριον. Μεμβρ. 11×9, αἰὼν. ια΄, φ. 236) τῆς Μονῆς Βατοπεδίου: «Μακάριος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίων μητροπόλεως καὶ ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Πελοποννήσου καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἀγκύρας»¹. Εἰς ἕτερον κώδικα (483. Ματθαίου Βλαστάρεως. 26×19, αἰὼν. ιστ΄, φ. 388) τῆς αὐτῆς Μονῆς (φ. 388β) ἀναγράφονται τὰ αὐτὰ περίπου: «Αὕτη ἡ βίβλος τοῦ θεοῦ νόμου ὑπάρχει Μακαρίου ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κορινθίων μητροπόλεως, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Πελοποννήσου καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἀγκύρας»². Ὁ Μακάριος παρέμεινεν ἐν Κορίνθῳ μέχρι τῆς 4ης Ἀπριλίου 1517, ὅτε μετετέθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης³. «† Τὸ Μέγα Μήνυμα τῆς μεταθέσεως τοῦ παναγιωτάτου δεσπότη καὶ αὐθέντου, τοῦ θειοτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Θεσσαλίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου» σώζεται εἰς τὸν κώδικα 483 (φ. 5β) τῆς Μονῆς Βατοπεδίου⁴. Εὐθὺς μετὰ τὸ Μέγα Μήνυμα, εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα καὶ τὸ αὐτὸ φύλλον ἀκολουθεῖ ἡ «ἀπολογία τοῦ ἀρχιερέως», ἥτοι ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ Μέγα Μήνυμα. Ἐν τέλει τῆς ἀπολογίας (φ. 5β) ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Ἐγεγόνει ἡ τοιαύτη ἀγία μετὰθεσις ἐπὶ ἔτους ζκεου, ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ δ΄, ἡμέρᾳ σαββάτῳ τοῦ ἀγίου καὶ δικαίου Λαζάρου, ἰνδικτικῶνος ε΄» (7025-5508=1517)⁵. Ἐν τῇ ᾧα τοῦ φύλλου ἀναγινώσκειται ἡ λέξις «χαρτοφύλαξ» ἴσως ἵνα δηλωθῇ, ὅτι τὸ Μέγα Μήνυμα ἀπηγγείλεν ὁ χαρτοφύλαξ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας⁶. Εἰς τὸ αὐτὸ χειρόγραφον ὁ Μακάριος ἔσωσε γράμμα σπουδαῖον, ἀναφερόμενον εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Τορνόβου, μᾶλλον δὲ εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης⁷. Διὰ τῆς μεταθέσεώς του εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ὁ Μακάριος ἥλλαξε τὸν τίτλον «τοῦ ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Πελοποννήσου» μὲ τὸν τίτλον τοῦ «ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης

1. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 150α.

2. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 99α. Πρβλ. Louis Petit, Macaire, ἑ.ἀ., σ. 237α. Βασ. Α. Μυστακίδου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἑ.ἀ., σ. 175. Ἀρχμ. Μεθοδίου Φούγια, Ἱστορία, ἑ.ἀ., σ. 232.

3. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 178β.

4. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 99α.

5. Πρβλ. Louis Petit, Macaire, ἑ.ἀ., σ. 273α. Μαν. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, ἑ.ἀ., σ. 20, πρβλ. καὶ σ. 54. Τοῦ αὐτοῦ, Πλήρης ἀσφάλεια τοῦ συμβόλου, ἑ.ἀ., σ. 145.

6. Μαν. Ι. Γεδεών, Πλήρης ἀσφάλεια τοῦ συμβόλου, ἑ.ἀ., σ. 145.

7. Μαν. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, ἑ.ἀ., σ. 45. Τὸ κείμενον τοῦ γράμματος σ. 54-57.

Θετταλίας, ως επίσης τὸν τίτλον «τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἁγκύρας» μὲ τὸν τίτλον «τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου»¹. Καὶ εἰς τὸ χειρόγραφον 483 (φ. 2α) τῆς Μονῆς Βατοπεδίου ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «Αὕτη ἡ βίβλος τοῦ θεοῦ καὶ ἱεροῦ νόμου ὑπάρχει τοῦ παναγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης ὑπερίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Θετταλίας καὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ Ἐφέσου κύρ Μακαρίου»². Ἡ γραφὴ τῶν ἰδιογράφων τούτων σημειωμάτων ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν γραφὴν τοῦ κώδικος, ἐξ οὗ, κατὰ τοὺς περιγράφαντας τὸν κώδικα, συμπεραίνεται, ὅτι ὁ αὐτὸς Μακάριος εἶναι καὶ ὁ γραφεὺς τοῦ κώδικος³.

Εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης ὁ Μακάριος διεδέχθη τὸν παραιτηθέντα Μάξιμον τὸν Λαυριώτην καὶ οὐχὶ τὸν Θεωνᾶν, ὡς δέχεται ὁ Ζερλέντης⁴. Ὁ Μάξιμος ἐγένετο Θεσσαλονίκης πιθανῶς κατὰ τὸ 1486/1487⁵ καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1515, ὅτε παρητήθη καὶ μετέβη εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ Μονὴν τῆς Μεγίστης Λαύρας, ἣτις ἦτο ἡ μετάνοιά του⁶. Ἀπὸ τῆς παραιτήσεως τοῦ Μαξίμου (1515) μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Μακαρίου (4 Ἀπριλίου 1517) μεσολαβεῖ ἕν ἀρκούντως εὐρὺ χρονικὸν διάστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ θρόνος τῆς Θεσσαλονίκης ἐτέλει ἐν χηρείᾳ, καὶ τὸ ὅποιον δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Πατριάρχης Θεόκλητος Α' (1513-1522)⁷ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν γνωστὸν διὰ τὰς πολλὰς ἀρετὰς καὶ ἰκανότητας συμπατριώτην του Θεόφιλον, δι' ἧς ἐκάλει αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ἐπὶ σκοπῷ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χηρευούσης Μητροπόλεως τῆς πρώτης πόλεως τῆς Μακεδονίας⁸. Ὁ Θεόφιλος δὲν ἀπεδέχθη τὴν

1. Πρβλ. Louis Petit, Macaire, ἑ.ἀ., σ. 273α.

2. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίνου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 99α. Πρβλ. Ἀρχιμ. Μεθοδίου Φούγια, Ἱστορία, ἑ.ἀ., σ. 232.

3. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίνου, Κατάλογος, ἑ.ἀ., σ. 99α. Ἀρχιμ. Μεθοδίου Φούγια, Ἱστορία, ἑ.ἀ., σ. 233.

4. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεσσαλονικέων, ἑ.ἀ., σ. 153. Τοῦ αὐτοῦ, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἑ.ἀ., σ. 254-255. Τοῦ αὐτοῦ, Περί τριῶν ἱεραρχῶν Θεσσαλονίκης φερόντων τὸ ὄνομα Θεωνᾶς, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τ. 31 (1911), σ. 261α. Louis Petit, Nouveaux évêques de Thessalonique, «Échos d'Orient», τ. 6(1903), σ. 296α-β. Τοῦ αὐτοῦ, Macaire, ἑ.ἀ., σ. 273β-274α.

5. Nicolas Oikonomidès, Actes de Dionysiou, Paris 1968, σ. 190.

6. Σπυρίδωνος Ἀυριώτου, ἱατροῦ, Ἐγγραφα περὶ τῆς Μονῆς Περιστερῶν καὶ τινῶν μονῶν Θεσσαλονίκης. Ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ αἰμνήστου γέροντός μου Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου, «Θεολογία», τ. 5 (1927), σ. 266.

7. Γερμανοῦ, Μητροπολίτου Σάρδων, Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους Κ/Πόλεως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, «Ὁρθοδοξία», τ. 9 (1934), σ. 36-37. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Θεόκλητος, ὁ Α', Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, (1513-1522), «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 6, σ. 250-251.

8. Λίνου Πολίτη, Ἀγιορείτες βιβλιογράφοι τοῦ 16ου αἰώνα, «Ἑλληνικά», τ.

πρότασιν ταύτην καὶ οὕτως ἀργότερον ἀνεζητήθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀπὸ Κορίνθου Μακαρίου ὁ διάδοχος τοῦ Μαξίμου.

Ὡς Θεσσαλονίκης ὁ Μακάριος ἠγόρασε τὸ ὑπ' ἀριθμ. 425 (Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας. Μεμβρ. 26×18, αἰὼν. ιβ', φ. 411) χειρόγραφον τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, ἐν ᾧ εἰς τὸ φύλλον Ια ἀναγράφονται: «Μεινὸς ἰανουαρίου κ' ἐπιστολαὶ τοῦ ἁγίου Παύλου. Ἰά κ ω β ο ς ὁ Μ α λ α π π ί ν α ς, τὸ ἠγόρασα εἰς τὸν Γαλατᾶν πρῶνια Κόντου. Τὸ παρὸν βιβλίον ἠγόρασα εἰς τὸν Γαλατᾶν ἀπὸ τὸν εὐγενέστατον ἄρχοντα Κύριον Κόντον Μαλαππίναν· ὁ Θεσσαλονίκης Μακάριος»¹. Καὶ τὸ 476 χειρόγραφον τῆς αὐτῆς Μονῆς Βατοπεδίου (Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Βομβ. 23×16, αἰὼν. ιδ', φ. 84 ἀκέφ.) ἀνήκεν εἰς τὸν Μακάριον: «Αὕτη ἡ βίβλος ὑπάρχει τοῦ παναγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης καὶ πάσης Θετταλίας κύρ Μ α κ α ρ ί ο υ» (φ. 84α)².

Δὲν εἶναι γνωστὸν πόσα ἔτη παρέμεινε ὁ Μακάριος εἰς τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅπως οὐτος ἔμωσ οὗτος ἐγκατέλειψε τὸν θρόνον ταύτης πρὸ τοῦ 1527, καθ' ὅτι τὸν Ἰούνιον τοῦ ἔτους τούτου ὡς Θεσσαλονίκης ἀναφέρεται ρητῶς ὁ Ἰωάσαφ, ὁ μετασχὼν συνάξεώς τινος ἐν τῷ Πρωτάτῳ τοῦ Ἁγίου Ὅρους, ἐν ἣ ἐξητάσθη διαφορά τις μεταξύ τῶν Μονῶν Ἐσφιγμένου καὶ Ζωγράφου, τῶν Ἐσφιγμενιτῶν καταγγειλάντων τὴν ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν ἐποίησαν αὐτοῖς οἱ ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Ζωγράφου μοναχοὶ ὡς πρὸς τόπον τινὰ εἰς τὸν Λογκόν, Τορώνην ὀνομαζόμενον³. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀναφέρει καὶ τὰ ἐξῆς: «Κατὰ τὴν δεκάτην τοῦ παρόντος μηνὸς Ἰουνίου τοῦ ζλε' (7035-5508=1527), Ἰνδικτιῶνος ιε' συνάξεως καθολικῆς καὶ μεγάλης, ὡς ἔθος, γενομένης ἐν τῷ πρωτάτῳ περὶ πολλῶν ὑποθέσεων, εὐρεθέντων καὶ τῶν πανιερωτάτων ἀρχιερέων, τοῦ τε Θεσσαλονίκης κυροῦ Ἰωάσαφ, καὶ τοῦ Βερροῖας κυροῦ Μαρθαίου...»⁴. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφές, ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1527, εἰ μὴ καὶ πρότερον, καὶ μέχρι τοῦ 1534/1535, εἰμὴ καὶ

15(1957), σ. 365-379. Ὁ Θεόφιλος ἐγεννήθη ἐν Ζίχην μεταξύ τῶν ἐτῶν 1460-1470. Ἐχειροτονήθη κληρικὸς ὑπὸ τοῦ Ρενδίνης Ἀκακίου, μεθ' οὗ μετέβη εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νήφωνος. Ἐπανελθὼν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐγένετο νοτάριος. Εἶτα μετέβη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν Μονὴν τῶν Ἰβήρων. Ἐξ Ἁγίου Ὅρους ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Θεολήπτου Ἀ' νὰ ἀναλάβῃ τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης.

1. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἐ.ἀ., σ. 54α. Πρβλ. Ἀρχμ. Μεθοδίου Φούγια, Ἱστορία, ἐ.ἀ., σ. 232.

2. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως καὶ γέροντος Ἀρκαδίου Βατοπεδίου, Κατάλογος, ἐ.ἀ., σ. 96β.

3. Μαν. Ι. Γεδεών, Θεόδωρος ὁ Καλλιγράφος τῆς Μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», τ. 9(1989), σ. 94β.

4. Μαν. Ι. Γεδεών, Θεόδωρος ὁ Καλλιγράφος, ἐ.ἀ., σ. 94α-β. Πρβλ. Louis Peit, Macaire, ἐ.ἀ., σ. 273β.

μετά ταῦτα, Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἦτο ὁ Ἰωάσαφ.¹ Τὰ χρονολογικά ταῦτα δεδομένα δὲν ἐπιτρέπουν νὰ θεωρήσωμεν ὡς εὐσταθοῦσαν τὴν ἀποψιν, ὅτι ὁ Μακάριος ἦτο προηγουμένως Μητροπολίτης Μηθύμνης, ἐξ ἧς τὸ 1531 ἐγένετο Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὡς δέχονται τινες τῶν ἐρευνητῶν τῆς ἱστορίας τῆς Μηθύμνης². Τὴν 15ην Μαρτίου 1527 ὁ Μηθύμνης Μακάριος ὑπογράφει³ εἰς προσηλωτικὸν ἐγγραφοῦν τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀγαλιανοῦ, δι' οὗ πιστοῦται τὸ ἔτος τῆς παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰγνατίου ἀνακαινίσεως τῆς Μονῆς Μυρσινιωτίσσης καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς τοῦ Λειμῶνος⁴. Ἐκ τούτων καθίσταται σαφές, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη ταῦτις τοῦ Μακαρίου Θεσσαλονίκης (4 Ἀπριλίου 1517 - πρὸ τοῦ 1527) καὶ τοῦ Μακαρίου Μηθύμνης, ὅστις ἀναφέρεται τὸν Μάρτιον τοῦ 1527 ὡς Μητροπολίτης Μηθύμνης.

Τὸν πρόην Θεσσαλονίκης Μακάριον ἀνευρίσκομεν τὴν 30ὴν Σεπτεμβρίου 1530 εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ Μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας, τῆς ὁποίας κατὰ

1. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1531 ὁ Ἰωάσαφ ἦτο ἀκόμη Θεσσαλονίκης, Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Ἐκδρομὴ εἰς τὴν βασιλικὴν καὶ πατριαρχικὴν μονὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας τὴν ἐν Χαλκιδικῇ, ΒΖ, τ. 7 (1898), σ. 62, 71-72.

2. Βασ. Α. Μυστακίδου, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔγγραφα. Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπαὶ κ.λ., «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος», τ. 27 (1895-1899), σ. 379α. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἐ.ἀ., σ. 175 ὑποσ. 4. Εὐστρατίου Ι. Δράκου, Λεσβιακὰ τοπογραφικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ, ἦτοι οἱ Μυτιλήνης καὶ Μηθύμνης Ἱεράρχαι, οἱ δῆμοι Μανδαμάδου καὶ Καλλονῆς, αἱ ἐπαρχίαι Μολύβου καὶ Σιγρίου, μετὰ τῶν μοναστηρίων, τόμος δευτέρου, Ἀθήνησι 1899, σ. 23. Σταύρου Καρυδῶνη, Τὰ ἐν Καλλονῇ τῆς Λέσβου ἱερὰ σταυροπηγικὰ πατριαρχικὰ μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου ἀρχιεπισκόπου Μηθύμνης εἰς μέρη, μέρος πρῶτον, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1900, σ. 230. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μηθύμνης Μητρόπολις, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 8, στ. 1108.

3. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, ἦτοι Γενικὸς περιγραφικὸς Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς ἀνά τὴν Ἀνατολὴν βιβλιοθήκαις εὑρισκομένων ἑλληνικῶν χειρογράφων καταρτισθεῖσα καὶ συνταχθεῖσα κατ' ἐντολὴν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, τόμος πρῶτος. Παράρτημα τοῦ ΙΕ' τόμου «τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884, σ. 7α. Εὐστρατίου Ι. Δράκου, Λεσβιακὰ, ἐ.ἀ., σ. 23. Σταύρου Καρυδῶνη, Τὰ ἐν Καλλονῇ, ἐ.ἀ., σ. 230. Ἰω. Μουτζούρη, Λειμῶνος, μονή, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 8, στ. 178. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μηθύμνης, ἐ.ἀ., στ. 1108. Πρβλ. καὶ Περκλ. Γ. Ζερλέντο, Θεσσαλονικέων, ἐ.ἀ., σ. 136.

4. Περὶ τοῦ Ἰγνατίου βλ. Γ. Μ. Βαλέττα, Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος Ἀγαλιανὸς καὶ τὸ ἐν Λέσβῳ ἀναμορφωτικὸν ἔργον του, «Θεολογία», τ. 10 (1932), σ. 289-312. Περὶ τῆς Μονῆς Λειμῶνος βλ. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, ἐ.ἀ., σ. ια'-ιγ', 6-13 καὶ Παράρτημα τοῦ ΙΣΤ' τόμου «τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1885, σ. 45-86. Ἰω. Μουτζούρη, Λειμῶνος, ἐ.ἀ., στ. 176-179.

τὸς ἀρχάς τοῦ Ἰβου αἰῶνος ὑπῆρξεν ἡγούμενος: «αφλῶ ἐν μηνί Σεπτεμβρίου λ. ινδ. ΙΙΙ Εσοθεν ηκιοασ κυρ φραντζεσκου σκουλογερη ὁ πανηροτατοσ μητροπολητησ σαλονηκι κυρ μακαρηοσ»¹. Ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης ὁ Ζώης ἐξάγει τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ Μακάριος, ἀπολιπὼν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Θεσσαλονίκης, ἐπορεύθη εἰς Ζάκυνθον, ἔνθα ἐγένετο ἡγούμενος τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Ἐναφωνητρίας². Ἐξ ὧσων ἐλέχθησαν ἀνωτέρω, δηλοῦται, ὅτι ὁ Μακάριος ἐγκατέλειψε τὸν θρόνον τῆς Θεσσαλονίκης πρὸ τοῦ 1527. Δὲν εἶναι γνωστὸν ποῦ εὐρίσκετο ὁ Μακάριος ἀφ' ἧς ἀπέστη τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ ἔτους 1530. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1530 ἦτο εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὄχι ὁμως ὡς ἡγούμενος τῆς Ἐναφωνητρίας. Τὸ σχετικὸν κείμενον δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ 1530 ἐγένετο καὶ πάλιν ἡγούμενος τῆς Μονῆς³. Ὁ Μακάριος, πρῶην Θεσσαλονίκης ὢν, μετέβη εἰς τὴν Μονὴν καὶ μετέσχεν εἰς τὴν διακυβέρνησιν καὶ διαχείρισιν τῆς περιουσίας τῆς Μονῆς, χωρὶς νὰ εἶναι ὁ ἡγούμενος αὐτῆς. Προκειμένου νὰ περιέλθουν εἰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν αἱ πρόσοδοι τῆς Μονῆς, ὁ τότε ἡγούμενος τῆς Μονῆς ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ μεταβιβάσῃ ταύτας ἐπ' ὄνόματι τοῦ Μακαρίου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης⁴. Εἰς τὸ σχετικὸν συμβολαιογραφικὸν ἔγγραφον δὲν ἐθεωρήθη ἀπαραίτητον νὰ διευκρινισθῇ, ὅτι ὁ Μακάριος ἦτο πρῶην Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης.

Ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Μακάριος ἐχρημάτισεν ἡγούμενος ἐν Ζακύνθῳ, ὁ Ζερλέντης συνεπέρανεν, ὅτι ὁ Μακάριος οὗτος εἶναι ἕτερος τοῦ Μακαρίου Παπογεωργιοῦ, τοῦ ἀπὸ Κορίνθου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης⁵, τοῦ ὁποίου τὴν ἀρχιερατείαν τοποθετεῖ πρὸ τοῦ 1537⁶. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ

1. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἔ.α., σ. 255.

2. Λεων. Χ. Ζώη, Ὁ ἅγιος Διονύσιος προστάτης Ζακύνθου, ἐν Ζακύνθῳ 1895, σ. 62. Τοῦ αὐτοῦ, Αἶ ἐν Ζακύνθῳ μοναί, ἐν Ἀρχαιολογικῷ δελτίῳ, παραρτήματι τοῦ ΚΔ-ΚΣτ' τόμου «τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου», ἐν Κωνσταντινουπόλει 1896, σ. 166. Τοῦ αὐτοῦ, Αἶ ἐν Ζακύνθῳ μοναί, ἐν Ζακύνθῳ 1900, σ. 84, 106-107. Πρβλ. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεσσαλονικέων, ἔ.α., σ. 135. Τοῦ αὐτοῦ, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἔ.α., σ. 255. Τοῦ αὐτοῦ, Περί τριῶν ἱεραρχῶν, ἔ.α., σ. 261α. Νίκος Α. Βεες, Die Klosterregeln des Nikephoros Blemmydis in Bezug auf Pachomius Rhousanos sowie eine Inschrift aus Jenischehir, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher», τ. 10 (1932/3 u. 1933/4), σ. 117. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Ὁ Π. Ῥουσόνας καὶ τὰ ἀνέκδοτα δογματικά καὶ ἄλλα ἔργα αὐτοῦ. Νῦν τὸ πρῶτον ἐκδιδόμενα, Athen 1935, σ. 62.

3. Πρβλ. καὶ Louis Petit, Nouveaux, ἔ.α., σ. 296β. Τοῦ αὐτοῦ, Macaire, ἔ.α., σ. 273β.

4. Louis Petit, Nouveaux, ἔ.α., σ. 296β.

5. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεσσαλονικέων, ἔ.α., σ. 135. Τοῦ αὐτοῦ, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἔ.α., σ. 254, 255. Τοῦ αὐτοῦ, Περί τριῶν ἱεραρχῶν, ἔ.α., σ. 261α.

6. Περικλ. Γ. Ζερλέντου, Θεσσαλονικέων, ἔ.α., σ. 135-136. Τοῦ αὐτοῦ, Θεωνᾶς ὁ ἀπὸ ἡγουμένων, ἔ.α., σ. 255. Βλ. καὶ Ἄ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἡ μονὴ Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας, ΒΖ, τ. 10 (1901), σ. 194. Τὴν ἐσφαλμένην ἄπο-

διαδεχθείς τὸν Μακάριον Ἰωάσαφ ἦτο Θεσσαλονίκης καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1534/1535¹. Συνεπῶς ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο καὶ πέραν τοῦ ἔτους τούτου, καθ' ὅτι δὲν γνωρίζομεν πότε ἐγκατέλειψε τὸν θρόνον ἢ πότε ἀπέθανε. Γνωρίζομεν ὁμῶς, ὅτι τὸν Νοέμβριον τοῦ 1537 ὁ Μακάριος ὠνόμαζεν ἑαυτὸν πρῶην Θεσσαλονίκης εἰς χειρόγραφον λεξικόν, εὑρισκόμενον ἐν τῇ συνοδικῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μόσχας (ἀριθμ. 485)². Εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο, εἰς σημείωμα διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Μακαρίου γεγραμμένον, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: «Τὸ παρὸν θαυμάσιον βιβλίον τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Ἄντωνίου ἠγόρασα κάγῳ ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης πρῶην Θεσσαλονίκης Μακάριος ἀπὸ τὸν ἀνεπιόν τοῦ σοφωτάτου κυροῦ Ἄντωνίου τὸν Ἰωσήφ, ἐν ἔτει, ζμς', ἐν μηνὶ νοεμβρίῳ ἰνδ. ι'»³.

Πρὸς τὸν πρῶην Θεσσαλονίκης Μακάριον ἀπήυθυνεν ἐπιστολὴν ὁ Παχώμιος Ρουσάνος. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη «Μακαρίῳ τῷ ποτὲ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης» (κωδ. Nan. 152 φ. 189-191 καὶ 127 φ. 207-213) ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν Mingarelli⁴, Φιλητᾶ⁵, Καρμίρη⁶ καὶ ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Μουστοξίδου⁷. Ἐν τῇ μακρᾷ ταύτῃ ἐπιστολῇ ὁμιλεῖ ὁ Ρουσάνος περὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος ἐκ τῆς ἐξῆς ἀφορμῆς. Μεταξὺ τῶν μοναχῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἰδίᾳ, ὑπῆρξε μερίς, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ γέροντος Καλλίστου, ἧτις ἐστηρίζετο καὶ ἐπὶ τῆς πράξεως τοῦ πρῶην Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Μακαρίου, παραδεχομένη τὴν ὑπαρξίαν τριῶν μοναχικῶν σχημάτων, ἦτοι τῶν ἀρχαρίων, τῶν μέσον ἢ μικροσχημῶν καὶ τῶν τελείων ἢ μεγαλοσχημῶν, ἀναλόγων τῶν ἀντιστοιχῶν τριῶν ἱερατικῶν βαθμῶν διακόνου, πρεσβυτέρου καὶ ἐπισκόπου. Ὁ Ρουσάνος ἐν τῇ ἐπιστολῇ προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ, προσάγων μαρ-

ψιν τοῦ Ζερλέντου ἀπέδειξεν ὁ Louis Petit, Macaire, ἑ.ἀ., σ. 272α-274β. Τοῦ αὐτοῦ, Les évêques, ἑ.ἀ., σ. 150β-151α.

1. Σ π υ ρ. Π. Λ ά μ π ρ ο υ, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους Ἑλληνικῶν Κωδικῶν, τόμος δεῦτερος, ἐν Κανταβριγία τῆς Ἀγγλίας 1900, σ. 244β. Πρβλ. Π ε ρ κ λ. Γ. Ζ ε ρ λ έ ν τ ο υ, Θεσσαλονικέων, ἑ.ἀ., σ. 135.

2. A. M a t t h a e i, Accurata codicum graecorum bibliothecarum synodaliū Mosquensium notitia, Lipsiae 1805, τ. 2, σ. 273. Ἰ α κ ώ β ο υ τ οῦ Β α τ ο π ε δ ι ν οῦ, Ἡ ἐν Μόσχᾳ συνοδικὴ βιβλιοθήκη τῶν χειρογράφων, ἐν Μόσχᾳ 1896, σ. 10.

3. Β α σ. Α. Μ υ σ τ α κ ῖ δ ο υ, Διάφορα, ἑ.ἀ., σ. 379α. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἑ.ἀ., σ. 175. Π ε ρ κ λ. Γ. Ζ ε ρ λ έ ν τ ο υ, Θεσσαλονικέων, ἑ.ἀ., σ. 136. Ἄ. Π α π α δ ο π ο ῦ λ ο υ - Κ ε ρ α μ έ ω ς, Ἡ μονή, ἑ.ἀ., σ. 194.

4. J. A. M i n g a r e l l i, Graeci codices manuscripti apud Nanios patricios Venetos asservanti, Bononiae 1734, σ. 260, 282. Πρβλ. Π ε ρ κ λ. Γ. Ζ ε ρ λ έ ν τ ο υ, Θεσσαλονικέων, ἑ.ἀ., σ. 135. Ν ἰ κ ο ς Α. Β e e s, Die Klosterregeln, ἑ.ἀ., σ. 117.

5. Χ ρ ἰ σ τ ο φ ὄ ρ ο υ Φ ἰ λ η τ ᾶ, Περὶ Ἰωαννικίου Καρτάνου, Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ Παχωμίου Ρουσάνου. Ἐπιστολιμαία διάλεξις, ἐν Κερκύρα 1847, σ. 28, 31. 6. Ἰ ω ά ν ν ο υ Ν. Κ α ρ μ ῖ ρ η, Ὁ Π. Ρουσάνος, ἑ.ἀ., σ. 62.

7. Ἄ ν δ ρ έ ο υ Μ ο υ σ τ ο ξ ῖ δ ο υ, Ἑλληνομνήμων ἢ Σύμμεικτα ἑλληνικά, φυλλάδιον 10ον, Ἀθήναι 1843 (1965), σ. 653-660.

τυρίας ἐκ τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, Μεγάλου Βασιλείου, Ἀββᾶ Ἡσαΐου, Παχωμίου καὶ Νικηφόρου Βλεμμύδου, παραδεχόμενος ὁμοίως καὶ τὴν τῶν δοκίμων βαθμίδα, ὅτι «οὐκ ἔστι διαφορὰ σχήματος μοναχικοῦ» καὶ «ὅτι ἔν ἐστι τὸ ἐξ ἀρχῆς διδόμενον σχῆμα, ὡσπερ καὶ τὸ βάπτισμα»¹.

Ὁ Μακάριος ἀπέθανεν εἰς τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Μονὴν τοῦ Βατοπεδίου τὴν Δευτέραν 12ην Ἀπριλίου 1546 ὑπὸ τὸ ὄνομα Μιχαήλ, ὡς μεγαλόσχημος μοναχός. Εἰς ἐπιτάφιον ἐπίγραμμα, εὑρισκόμενον εἰς τὰ μνήματα, ἅτινα ἔκειντο ὀπισθεν τοῦ ἁγίου Βήματος τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς², ἀνεγνώσθησαν τὰ ἑξῆς: «Ἐκοιμήθη ὁ παναγιώτατος μητροπολίτης πρώην Θεσσαλονίκης κύρ Μακάριος, ὁ διὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἀγγελικοῦ σχήματος μετονομασθεὶς Μιχαήλ μοναχός. Ἐν μηνὶ ἀπριλίου ιβ', ἡμέρᾳ β', τῇ ἑβδομάδι τῶν Βαΐων, ἐν ἔτει ζνδ' (1546), ἰνδικτιῶνος δ'»³. Ἡ ἀποψις, καθ' ἣν ὁ Μακάριος ἀπέθανεν καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ἐν Μυτιλήνῃ Μονῇ τοῦ Λειμῶνος⁴, ὑπεστηρίχθη, διότι τὸ ὡς ἄνω ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν χειρόγραφον κώδικα 263 τῆς Μονῆς Λειμῶνος⁵, ὅστις εἶναι ἀντίγραφον τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς Βατοπεδίου⁶, εἰς τὸν ὁποῖον, ὡς ἀναφέρει ὁ Γεδεών, τὸ ἐπίγραμμα εὑρίσκετο γεγραμμένον⁷.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ

1. Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Ὁ Π. Ρουσάνος, ἑ.ἀ., σ. 62-63.

2. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, ἑ.ἀ., σ. 122β. Louis Petit, Les évêques, σ. 150β.

3. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, ἑ.ἀ., σ. 123α. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ μονή, ἑ.ἀ., σ. 194. Πρβλ. Περικλ. Γ. Ζεργλέντου, Θεσσαλονικέων, ἑ.ἀ., σ. 136. Μαν. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, ἑ.ἀ., σ. 23. Λινοῦ Πολίτου, Ἀγιορείτες, ἑ.ἀ., σ. 375 ὑποσ. 2.

4. Βασ. Α. Μυστακίδου, Διάφορα, ἑ.ἀ., σ. 379α. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἑ.ἀ., σ. 175 ὑποσ. 4. Εὐστρατίου Ι. Δράκου, Λεσβιακά, ἑ.ἀ., σ. 23. Σταύρου Καρυδῶνη, Τὰ ἐν Καλλονῇ, ἑ.ἀ., σ. 230. Ἰω. Μουτζούρη, Λειμῶνος, ἑ.ἀ., σ. 178.

5. Ἀ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Μαυρογορδάτειος Βιβλιοθήκη, ἑ.ἀ., σ. 122β.

6. Louis Petit, Les évêques, ἑ.ἀ., σ. 150 ὑποσ. 2.

7. Μαν. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Ἐφημερίδες, ἑ.ἀ., σ. 23. Τὸ ὡς ἄνω ἐπιτύμβιον ἐπίγραμμα εὑρίσκετο εἰς τὸ φ. 28β τοῦ ἄλλοτε ὑπ' ἀριθμ. 383 κώδικος τῆς Μονῆς.

R É S U M É

Apostolos Glavinias, Macaire Papageorgopoulos de Corinthe, devenu métropolitain de Thessalonique (1465?-12 avril 1546).

Macaire, suivant un usage assez fréquent, a laissé quelques notes personnelles dans les manuscrits, dont il était le possesseur. D'après ces notes nous connaissons des éléments les plus importants de sa vie et de son activité. Donc, dans un volume, que lui appartenait, Macaire a transcrit un memento chronologique allant de 1465 à 1516. Il est bien probable que le début du memento explique l'an de la naissance de notre prélat. Son grand-père paternel s'appelait dans le monde Papageorgopoulos et en religion Savatios. Son père s'appelait Constantin et sa mère est connue par son nom monacal Macaria.

D'abord Macaire était moine au monastère d'Anaphonitria, à Zante. Dans les premières années du XVIe siècle il était devenu higoumène du même monastère. Ensuite il était devenu protosyncelle et au mois d'octobre 1507 métropolitain de Corinthe, hypertime et exarque de tout le Péloponnèse et «τὸν τόπον ἐπέχων» d'Ancyre. Le 4 avril 1517 Macaire de Corinthe était devenu métropolitain de Thessalonique, hypertime et exarque de toute la Thessalie et «τὸν τόπον ἐπέχων» d'Ephèse. La profession de la foi du nouvel élu, conservée jusqu'à présent, est immédiatement suivie, dans un manuscrit, d'«ἀσφάλεια», de «μέγα μήνυμα» et d'«ἀπολογία», documents relatifs à la translation de Macaire à Thessalonique. Macaire était resté au siège de Thessalonique moins de 10 ans parce qu'en juin 1527 Joasaph y est attesté comme métropolitain. C'est donc sans raison qu'on avait fait de notre Macaire un métropolitain de Méthymne.

Au mois de septembre 1530 Macaire se trouvait au monastère d'Anaphonitria, mais cette fois-ci il avait pris une activité dans l'administration des biens du monastère.

Macaire Papageorgopoulos et Macaire, higoumène d'Anaphonitria, étaient sans doute la même personne.

Le fameux Pachomios Roussanos avait adressé une lettre à Macaire, ancien métropolitain de Thessalonique, qui s'était retiré à Vatopédi, au Mont Athos, où il avait revêtu l'habit monastique sous le nom de Michel.

Macaire mourut le lundi 12 avril 1546 au monastère de Vatopédi et non pas à Lesbos.